

Jak pracovat s chytrým venkovem? Pokyny pro místní akční skupiny iniciativy LEADER

1. Úvod	1
2. Co máme na mysli podporou iniciativy LEADER pro chytrý venkov?	2
3. Klíčové faktory úspěchu pro iniciativu LEADER chytrý venkov.....	3
4. Jaká jsou klíčová opatření při rozvoji chytrého venkova?	4
5. Zdroje a nástroje ENRD	4

Tento pracovní dokument doplňuje příslušné informační dokumenty připravené tematickou skupinou ENRD pro chytrý venkov a vychází z informací shromážděných a sdílených během tematického workshopu iniciativy LEADER o práci s chytrým venkovem. Obsah tohoto dokumentu nepředstavuje oficiální stanovisko GŘ AGRI.

1. ÚVOD

Tento dokument vychází z výsledků tematického workshopu iniciativy LEADER „Práce s chytrým venkovem“ (1) a jeho cílem je doplnit informace ENRD (2) o potenciální roli iniciativy LEADER/CLLD při podpoře koncepce chytrého venkova. Dokument představuje doplňující informace o tom, jak lze v rámci iniciativy LEADER posílit chytrý venkov. Zvažuje možné klíčové kroky pro zúčastněné strany iniciativy LEADER, které se chtějí vydat cestou rozvoje chytrého venkova, a poskytuje některá doporučení pro tvůrce strategií a zúčastněné strany iniciativy LEADER pro příští programové období. Další obecné informace o chytrém venkově jsou k dispozici na portálu ENRD (3).

(1) https://enrd.ec.europa.eu/news-events/events/enrd-leader-thematic-lab-smart-villages_en

(2) https://enrd.ec.europa.eu/sites/enrd/files/enrd_publications/smart-villages_orientations_leader-clld.pdf

(3) https://enrd.ec.europa.eu/smart-and-competitive-rural-areas/smart-villages/smart-villages-portal_en

2. CO MÁME NA MYSLI PODPOROU INICIATIVY LEADER PRO CHYTRÝ VENKOV?

Iniciativa LEADER přináší řešení rozvoje subregionálních území prostřednictvím zapojení místních zainteresovaných stran do tvorby a realizace strategií místního rozvoje. Strategie místního rozvoje by měly zahrnovat „inovativní prvky v místním kontextu“.

Přístup chytrého venkova (Smart Villages) rozvíjí inovativní místní řešení na úrovni komunit. Podle pracovní definice chytrého venkova se jedná o „komunity ve venkovských oblastech, které využívají inovativní řešení ke zvýšení své přizpůsobivosti a staví na místních silných stránkách a příležitostech“. To také znamená, že pro chytrý venkov neexistuje žádná rigidní definice nebo univerzální model.

Chytrý venkov se rovněž opírá o participativní přístup a v některých případech využívají digitální technologie, aby nabídly řešení místních problémů ve venkovských komunitách.

Iniciativa LEADER je v současném programovém období (2014–2020) formálně naplánována s minimálním vyčleněným rozpočtem jako nedílná součást programů rozvoje venkova (PRV). Chytrý venkov nemá v tomto programovém období v rámci PRV vyčleněnou konkrétní intervenci ani rozpočet, a proto může být iniciativa LEADER jednou z důležitých způsobů jejich podpory. V tomto ohledu bude přístup v rámci budoucích strategických plánů SZP velmi podobný.

Iniciativa LEADER i koncepce chytrý venkov by měly mít možnost rozvíjet místní řešení pro místní potřeby určené dotčenými komunitami, které přispívají k rozvoji jejich území. Inovativní řešení v chytrém venkově se často zaměřují na podporu místních opatření, která vedou k digitálnímu, ekologickému nebo sociálnímu „přechodu“. To často zahrnuje práci na základních službách, jako je péče, vzdělávání, mobilita a energie. Členské státy však mohou podporovat přístup chytrého venkova k řešení některých specifických tematických priorit definovaných ve strategickém plánu SZP (např. změna klimatu, sociální začlenění).

Pro lepší pochopení kontextu, v němž se mohou iniciativa LEADER a koncepce chytrý venkov vzájemně ovlivňovat a v němž může iniciativa LEADER poskytovat podporu chytrému venkovu, může být užitečné porovnat přístup chytrého venkova s klíčovými prvky přístupu iniciativy LEADER.

Klíčový prvek iniciativy LEADER*	Nezbytné pro chytrý venkov	Popis
Subregionální oblasti	V	• V rámci iniciativy LEADER je vymezení území místní akční skupiny (v rámci určitých prahových hodnot počtu obyvatel) vyžadováno od samého počátku při přípravě strategie místního rozvoje. • Pro koncepci chytrý venkov není nutné mít předem definovanou subregionální oblast (nebo území místní akční skupiny). Cílem je reagovat na podněty občanů v jedné nebo dvou obcích na území místní akční skupiny nebo ve skupinách obcí, které

		mohou přesahovat území místní akční skupiny.
Místní akční skupiny	X	• V iniciativě LEADER jsou pro přípravu a provádění strategie místního rozvoje vyžadovány (formalizované) místní akční skupiny. • Koncepce chytrý venkov nevyžaduje existenci formalizovaných místních akčních skupin – mohou být iniciovány neformálními komunitními skupinami, nevládními organizacemi apod.
Integrované a víceodvětvové strategie místního rozvoje založené na území	X	• Integrovaná a víceodvětvová strategie místního rozvoje je požadavkem přístupu iniciativy LEADER. • Chytrý venkov podporuje místní aktéry při hledání řešení konkrétních místních problémů. Nejedná se o „mini strategie iniciativy LEADER“, spíše o cílené kolektivní projekty, a mohou fungovat i samostatně, bez existence strategií místního rozvoje iniciativy LEADER.
Na základě místních potřeb a potenciálu	V	• Zapojení místních subjektů do přípravy a provádění strategie místního rozvoje a zjišťování místních potřeb je pro iniciativu LEADER zásadní. • Koncepce chytrý venkov je založena na místní poptávce, kapacitách a aktivní účasti místních komunit.

Vytváření sítí	V	• Vytváření sítí je základním principem iniciativy LEADER a silným faktorem úspěchu koncepce chytrý venkov. • Síla iniciativy LEADER spočívá v animaci, propojování zdrojů a přístupu k odbornému poradenství. Stejně tak je u chytrého venkova obzvláště důležité zapojit do síťových aktivit znalostní „agenty“ (výzkum, univerzity).
Spolupráce	V	• Spolupráce je základním principem iniciativy LEADER. • Spolupráce je silným faktorem úspěchu při rozšiřování iniciativy chytrý venkov a může zahrnovat partnery, kteří nejsou zahrnuti do iniciativy LEADER.
Inovace	V	• Inovace jsou základním principem iniciativy LEADER. Inovační prvky je třeba zavádět do praxe s ohledem na místní kontext a inovace by měly být posuzovány s ohledem na místní situaci. • Chytrý venkov také vychází z místních potřeb a snaží se najít inovativní řešení těchto potřeb na místní úrovni (vesnice, komunita).

PROPOJENÍ MEZI INICIATIVOU LEADER A CHYTRÝ VENKOV

Mezi přístupy iniciativy LEADER a koncepcí chytrý venkov existuje značný potenciál pro vzájemné obohacování. Místní akční skupiny iniciativy LEADER mají dobré předpoklady pro podporu chytrého venkova. Aby byla taková podpora iniciativy LEADER účinná, je nejdůležitější rámec, který zajistí, aby místní akční skupiny iniciativy LEADER mohly plně realizovat všechny prvky iniciativy LEADER bez nadměrných administrativních a jiných překážek, spolu s příznivým prostředím, pokud jde o přístup k finančním prostředkům, předpisy podporující rozvoj chytrého venkova a koordinaci mezi různými úrovněmi.

* Na základě NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (EU) č. 1303/2013 ze dne 17. prosince 2013

3. KLÍČOVÉ FAKTORY ÚSPĚCHU PRO INICIATIVU LEADER A CHYTRÝ VENKOV

Pro úspěšnou podporu koncepce chytrého venkova z iniciativy LEADER je nutná souhra několika faktorů.

Ty se mohou týkat následujících bodů:

Úloha místních akčních skupin (posílená animace a zprostředkování)	Informovanost a přístup ke znalostem	Místní vize a strategický rámec	Posílené partnerství a spolupráce	Chytrý venkov integrovaný v programových dokumentech	Dostatečné zdroje – rychlé, flexibilní financování
--	--------------------------------------	---------------------------------	-----------------------------------	--	--

Zde je uvedeno, jak může každý z nich fungovat v kontextu podpory chytrého venkova ze strany iniciativy LEADER:

- **Úloha místní akční skupiny:** Místní akční skupiny (MAS) musí navázat na své animační aktivity a posílit je, aby zvýšily povědomí a podpořily místní komunity při vytváření jejich vlastní vize toho, čeho chtějí dosáhnout jako chytrý venkov. Aby byl chytrý venkov úspěšný, musí být místní akční skupiny schopny podporovat procesy sociálních inovací, pro které je často nezbytné posílené partnerství a širší spolupráce. To doplňuje místní veřejné a soukromé partnery a partnery z občanské společnosti, kteří jsou tradičně spojováni s partnerstvími místních akčních skupin, a v ideálním případě by mělo zahrnovat širší odborné znalosti v podobě výzkumných ústavů, univerzit nebo jiných znalostních sítí, které mohou působit mimo místní komunitu.
- **Informovanost a přístup ke znalostem** o výzvách, které budou řešeny prostřednictvím chytrého venkova, jejich přínosu, životaschopnosti a přidané hodnotě v místní komunitě (například obnovitelná energie, digitalizace, udržitelná mobilita). To vyžaduje osvětovou činnost koordinovanou a podporovanou místní akční skupinou na místní úrovni, přístup k externím odborným znalostem a vyjasnění pojmu „chytrý venkov“ na všech úrovních systému iniciativy LEADER. Je také třeba, aby místní obyvatelé měli lepší přístup ke znalostem o nových technologiích.
- **Místní vize a strategický rámec:** MAS iniciativy LEADER se mohou rozhodnout začlenit chytrý venkov do svých strategií místního rozvoje (SMR). Tato integrace by měla znamenat, že jsou SMR „vybaveny“ pro spolupráci s chytrým venkovem a jejich podporu prostřednictvím finanční podpory, animace, vytváření sítí a dalších prostředků. Konkrétní vymezení a zaměření přechodu na chytrý venkov musí vždy vycházet z místního kontextu (specifické potřeby obcí nebo komunit). Místní akční skupiny mohou také podporovat koncepci chytrého venkova zdola nahoru, které se rozvíjejí na jejich území pod vedením místních „šampionů“, kterými mohou být jednotlivci, nevládní organizace, podniky nebo instituce.
- **Posílené partnerství a spolupráce:** Je třeba posílit spolupráci a partnerství, do nichž jsou místní akční skupiny zapojeny v rámci svých místních území, aby se zapojily příslušné znalostní subjekty (univerzity, školicí střediska, výzkumné instituce atd.), které umožní sociální a technologické inovační procesy nezbytné pro přechod k udržitelnému rozvoji. Zároveň se musí místní akční skupiny zapojené do přechodu na chytrý venkov aktivně zapojit do znalostních sítí dalších místních akčních skupin již zapojených do chytrého venkova.
- **Chytrý venkov začleněný do programových dokumentů:** Koncepce musí být začleněna do příslušných místních, regionálních a národních rozvojových programových dokumentů, aby poskytla pevný základ pro rozvoj chytrého venkova. Posílenou úlohu místních akčních skupin

iniciativy LEADER při poskytování účinné podpory je třeba uznat také v příslušných programových dokumentech (programy rozvoje venkova nebo budoucí strategické plány SZP) a u příslušných regionálních a národních orgánů. Na základě toho by místní akční skupiny iniciativy LEADER měly mít jasný mandát a zdroje pro spolupráci s chytrým venkovem.

- **Dostatečné zdroje, rychlé a flexibilní financování:** Přístup k financování z iniciativy LEADER musí být jednoduchý, rychlý a flexibilní, aby koncepce chytrý venkov fungovala. Vzhledem k široké povaze a složitosti některých projektů chytrého venkova pomáhají realizaci těchto „složitějších projektů“ nástroje, jako jsou možnosti zjednodušeného vykazování nákladů (4), a kombinace různých zdrojů financování (další opatření EZFRV, jiné fondy EU, vnitrostátní regionální a místní financování). Používání možností zjednodušeného vykazování nákladů je důležité zejména proto, že snižuje administrativní zátěž (administrativní náklady na lidské zdroje, dokumenty, vynaložený čas) spojenou s nutností zdůvodňovat každou nákladovou položku (to může být zvláště zatěžující v případě složitých projektů s různými druhy činností a nákladů). Místní akční skupiny by měly mít k dispozici dostatečné zdroje pro místní animaci a budování kapacit, což jsou dva klíčové předpoklady úspěšné koncepce chytrého venkova.

(4) Další informace:

- na stránce workshopu ENRD o možnostech zjednodušeného vykazování nákladů „Získané zkušenosti a nové příležitosti“ https://enrd.ec.europa.eu/news-events/events/enrd-workshop-simplified-cost-options-experience-gained-and-new-opportunities_en
- v Pokynech ENRD k možnostem zjednodušeného vykazování nákladů (v pěti částech) na stránce workshopu ENRD o možnostech zjednodušeného vykazování nákladů v iniciativě LEADER/CLLD https://enrd.ec.europa.eu/news-events/events/enrd-workshop-simplified-cost-options-leaderclld_en

4. JAKÉ JSOU KLÍČOVÉ KROKY PŘI ROZVOJI CHYTRÉHO VENKOVA?

Realizace přechodu na chytrý venkov vyžaduje řadu činností, počínaje zvyšováním povědomí o chytrém venkově na místním území až po plánování a realizaci příslušného přechodu/změny. Pro úspěch chytrého venkova na místní úrovni může být velmi důležitá role místní akční skupiny při strategické animaci těchto aktivit.

Některé místní akční skupiny mohou zvážit začlenění aktivit chytrého venkova do priorit své strategie místního rozvoje a zajistit dostatečné zdroje na podporu vznikajících iniciativ místních komunit. Mohou také jít o krok dále a převzít „vlastnictví“ celého procesu tím, že se budou aktivně podílet na rozvoji koncepci chytrého venkova od samého počátku (počínaje zvyšováním povědomí o chytrém venkově v místních komunitách) a v každé fázi procesu.

Míra zapojení místních akčních skupin bude záviset na místním kontextu, velikosti jejich území, počtu obyvatel a zdrojů, potřebách místního obyvatelstva a komunit, jakož i na stávajícím počtu aktivit ostatních místních zúčastněných stran v koncepci chytrého venkova. Místní akční skupiny zapojené do práce s koncepcí chytrý venkov se mohou zaměřit na důležité prvky, jako je strategická animace, sociální inovace a zapojení komunity, které jsou jádrem přístupu chytrého venkova.

Zvyšování povědomí – vytvoření jasné komunitní vize změny
Identifikace a zajištění vhodné kombinace zdrojů na podporu procesu
Rozšíření spolupráce a vytvoření posíleného partnerství
Vypracování plánu změn
Provedení změny
Další rozšiřování znalostí

PŘECHODY – KLÍČOVÝ ASPEKT PŘÍSTUPU CHYTRÉHO VENKOVA

Myšlenka procesu přechodu – směrem k uplatňování digitálních a jiných řešení, posílení postavení venkovských komunit a nových služeb, většímu množství místních inovací a novým znalostním sítím – je ústředním bodem koncepce chytrého venkova. V různých členských státech EU se místní akční skupiny nacházejí v různých fázích tohoto přechodu. V [Rumunsku](#) místní akční skupiny pracují na vymezení toho, co pro ně bude v příštím programovém období znamenat koncepce „chytrý venkov“, ve [Švédsku](#) místní akční skupina učinila z chytrého venkova jádro své činnosti, ve [Finsku](#) se místní akční skupiny podílejí na soutěži chytrý venkov a v [Katalánsku](#) místní akční skupiny rozšířily své iniciativy v oblasti chytrého venkova prostřednictvím spolupráce.

- [Prohlédněte si soubor projektů chytrý venkov](#) (včetně těch, které jsou podporovány iniciativou LEADER).
- Prohlédněte si rozsáhlý soubor projektů a iniciativ chytrého venkova [zde](#).

Na proces, kterým se chytrý venkov řídí, lze také nahlížet jako na sérii konkrétních kroků/typů činností, které na sebe navazují, přičemž každý krok může být důležitým předpokladem pro další krok – počínaje zjišťováním místních potřeb až po realizaci investic a jejich rozšiřování (viz schéma).

V závislosti na místním kontextu a „vyspělosti“ místních iniciativ se může místní akční skupina zapojit do těchto činností od samého počátku nebo začít podporovat již existující činnost.

Například na některých územích místních akčních skupin mohou být příslušné potřeby známy a kapacity a nápady již k dispozici, ale je třeba ověřit proveditelnost těchto nápadů – v této souvislosti může místní akční skupina podpořit přípravu technických studií/ studií proveditelnosti nebo využít další výzkumné kapacity.

V jiných kontextech mohou být pilotní projekty již dokončeny a úkol se týká spíše realizace prvních investic a rozšiřování. U ostatních místních akčních skupin a území místních akčních skupin je třeba ještě rozvinout a prozkoumat nápady, potřeby a kapacity, než bude možné zahájit další činnosti.

UDRŽITELNOST – ROZŠÍŘOVÁNÍ

Spolupráce

Marketing

Investice malého rozsahu

Pilotní projekty

Smlouvy o provedení výzkumu

Technické studie a studie proveditelnosti

Školení

Audity potřeb

Nápad

Animace

5. ZDROJE A NÁSTROJE ENRD

- [Zdroje iniciativy LEADER](#): Vaše brána ke znalostem o iniciativě LEADER shromážděným na webu ENRD
- [Inovace iniciativy LEADER](#)
- V rámci projektu [Tematický workshop iniciativy LEADER o práci s chytrým venkovem](#) – stránka akce (s různými prezentacemi o různých úrovních podpory iniciativy LEADER pro chytrý venkov ze čtyř členských států EU)
- [Portál chytrý venkov](#)
- [Jak může iniciativa LEADER/CLLD podpořit chytrý venkov?](#) Informační zpráva zkoumající potenciální úlohu iniciativy LEADER/CLLD při podpoře realizace koncepce chytrý venkov (připravená tematickou skupinou ENRD pro chytrý venkov)
- [Jak podpořit koncepci chytrý venkov, která účinně posiluje postavení venkovských komunit?](#) Předběžné pokyny k podpoře chytrého venkova – nyní i v budoucnosti